

## ANALISIS TAHAP PENGETAHUAN PENGGIAT PERNIAGAAN MIKRO PRODUK BANK ISLAM

**Marina Zulfa**

*Departemen Of Islamic Economics, of Islamic University Of Riau (UIR), 28284, Indonesia,  
E-mail: marinazulfa@fis.uir.ac.id*

**Syurahbil Hakim Hawari**

*Faculty of Islamic Religiona of Islamic University Of Riau (UIR), 28284, Indonesia,  
E-mail: syurahbilhakimhawari123@gmail.com*

**Ficha Melina**

*Departemen Of Islamic Economics, of Islamic University Of Riau (UIR), 28284, Indonesia,  
E-mail: marinazulfa@fis.uir.ac.id*

*Article  
Progress:*

*Submission date:  
01-12-2023  
Accepted date:  
20-12-2023*

### **ABSTRACT**

*This study aims to determine the extent of knowledge of micro business actors on Islamic bank products in Pekanbaru City. Currently, there are still many who think that saving at Islamic banks is the same as saving at conventional banks. This is due to the lack of public knowledge about the activities of Islamic banks and the lack of socialization associated with Islamic banks. Micro enterprises are one of the components of business actors that have a considerable role in creating jobs in Indonesia, with the number reaching 98% of all business units. The existence of micro businesses is needed by the community, especially people with economic capabilities at the bottom level. For this reason, Islamic banking has a strategic role for micro entrepreneurs in funding/capital issues in developing their businesses. However, the fact is that the realization of Indonesia's KUR distribution in 2021 until June is still very dominated by conventional banking with 98.4% of debtors while Islamic banking is only 1.6%. This research was conducted on micro business actors. The data collection technique in this study used questionnaires distributed to micro entrepreneurs using the Likert scale method. This type of research is field research using quantitative research methods. In analyzing the data, descriptive analysis was carried out using SPSS version 26. Based on the results of the research analysis of the level of knowledge of micro business actors on Islamic bank products in Pekanbaru City, it can be concluded that  $P = 58\%$ , the value is in the range of 41-60%, which is sufficient, then the analysis of the level of knowledge of micro business actors on Islamic bank products in Pekanbaru City is quite knowledgeable with a percentage of 58%.*

**Keywords:** *Knowledge, Micro Business, Sharia Bank Products, Pekanbaru city*

## INTRODUCTION

Bank-bank Islam atau lebih dikenali sebagai bank tanpa faedah, adalah institusi kewangan atau bank yang operasi dan produknya dibangunkan berdasarkan Al-Quran dan Hadis. Dalam erti kata lain, bank Islam adalah institusi kewangan yang aktiviti utamanya ialah penyediaan pembiayaan atau kredit dan perkhidmatan lain dalam pembayaran dan edaran wang, yang aktivitiannya mengikut prinsip undang-undang Islam. Walaupun bank konvensional sememangnya berbeza dengan bank Islam, di bank konvensional terdapat penalti atau yuran tambahan jika penghutang tidak dapat membayar ansuran tepat pada masanya. Ini kerana peratusan faedah yang diberikan kepada pelabur dan pendeposit di bank kekal tidak berubah, sama ada kredit itu buruk atau tidak.

Islam tidak membenarkan umat Islam terlibat dalam sebarang bentuk transaksi yang berkaitan dengan Riba dan ini adalah perbezaan antara sistem perbankan Islam dan perbankan konvensional. Dalam Islam tidak dibenarkan menjalankan aktiviti jika terdapat unsur-unsur Gharar, Maysir dan Riba. Allah Maha Kuasa berfirman dalam Surah Al-Baqarah (2): 278.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Artinya: ”Wahai orang-orang yang beriman, bertakwalah kepada Allah dan tinggalkan sisa riba (yang belum dipungut) jika kamu orang-orang mukmin”

Pengetahuan adalah hasil daripada mengetahui yang diperolehi selepas mengesan objek dengan lima deria, seperti penglihatan, bau, pendengaran, rasa dan sentuhan. Pengetahuan manusia kebanyakannya diperolehi daripada lima deria penglihatan dan pendengaran. Hasil penderiaan manusia dipengaruhi oleh keamatan perhatian dan persepsi objek (Notoadmodjo, 2010).

Perusahaan Mikro adalah salah satu komponen pelaku perniagaan yang mempunyai peranan besar dalam mewujudkan pekerjaan di Indonesia, dengan jumlahnya mencapai 98% daripada semua unit perniagaan. Oleh itu, kewujudan Perusahaan Mikro amat diperlukan oleh masyarakat khususnya mereka yang mempunyai keupayaan ekonomi yang berada di peringkat bawahan dan pengetahuan yang terhad. Atas sebab ini, perbankan Islam mempunyai peranan strategik bagi penggiat perniagaan mikro dalam isu pembiayaan/modal untuk mengembangkan perniagaan mereka.

Pada masa ini, persaingan untuk produk KUR sangat kompetitif. Di mana tarikan utama produk pembiayaan perbankan berkaitan dengan kadar faedah yang rendah. Sementara itu, nisbah produk KUR di setiap bank adalah sama, iaitu 6%. Oleh itu, setiap bank mempunyai

strategi tersendiri untuk dapat bersaing dan mendapat tempahan yang paling banyak. Data pelaksanaan pengagihan KUR bagi tahun 2021 sehingga Jun masih lagi dikuasai oleh Perbankan Konvensional dengan butiran data berikut:

Tabel 1: Merealisasikan Pengedaran KUR di Indonesia (Data Sehingga 30 Jun 2021)

| No    | Penyalur                                 | Total Penyaluran KUR |                |
|-------|------------------------------------------|----------------------|----------------|
|       |                                          | Plafon               | Jumlah Debitur |
| 1     | PT Bank Rakyat Indonesia (Persero), Tbk. | 58.397.886.002.269   | 2.093.475      |
| 2     | PT Bank Mandiri (Persero), Tbk.          | 13.102.218.299.000   | 135.538        |
| 3     | PT Bank Negara Indonesia (Persero), Tbk. | 9.901.483.435.120    | 100.326        |
| 4     | PT Bank Tabungan Negara (Persero), Tbk.  | 61.805.100.000       | 222            |
| 5     | PT Bank Central Asia (Persero), Tbk.     | 77.495.844.077       | 569            |
| 6     | PT Bank Bukopin, Tbk                     | -                    | -              |
| 7     | PT Bank Sinarmas, Tbk                    | 240.591.964.500      | 852            |
| 8     | PT Bank Maybank Indonesia, Tbk           | 11.150.000.000       | 24             |
| 9     | PT Bank Permata, Tbk                     | 3.026.000.000        | 13             |
| 10    | PT BRI Syariah, Tbk                      | 1.981.802.985.054    | 32.272         |
| 11    | PT BRI Agroniaga, Tbk                    | 13.061.251.000       | 97             |
| 12    | PT Bank Mandiri Taspen                   | 13.727.000.000       | 342            |
| 13    | PT BNI Syariah                           | 602.305.783.810      | 3.183          |
| 14    | PT Bank Syariah Mandiri                  | 45.061.000.000       | 396            |
| 15    | PT Bank Nationalnobu, Tbk                | 17.796.000.000       | 433            |
| 16    | PT BPD Riau Kepri                        | 266.823.000.000      | 2.148          |
| Total |                                          | 84.736.233.664.830   | 2.369.890      |

Sumber : <https://kur.ekon.go.id/realisasi-kur>

Berdasarkan jadual realisasi pengedaran KUR di Indonesia sehingga 30 Jun 2021 di atas, dapat disimpulkan bahawa pengedaran KUR di Indonesia masih dikuasai oleh bank konvensional dengan ringkasan berikut:

Tabel 2: Summary Realisasi Penyaluran KUR (Data Per 30 Juni 2021)

| Penyalur               | Plafon             | %     | Jumlah Debitur | %     |
|------------------------|--------------------|-------|----------------|-------|
| Perbankan Syariah      | 2.895.992.768.864  | 3,5%  | 37.999         | 1,6%  |
| Perbankan Konvensional | 81.840.240.895.966 | 96,5% | 2.331.891      | 98,4% |
| Total                  | 84.736.233.664.830 | 100%  | 2.369.890      | 100%  |

Sumber : <https://kur.ekon.go.id/realisasi-kur>

Pengagihan KUR oleh bank-bank Islam kini diagihkan oleh PT Bank Syariah Indonesia Tbk (dahulunya PT BRI Syariah Tbk, PT BNI Syariah dan PT Bank Syariah Mandiri) dan PT BPD Riau Kepri Syariah (dahulunya masih konvensional). Jika direkodkan pada semester pertama 2021, di mana dicatatkan pada semester pertama 2021, BSI telah mengagihkan pembiayaan kepada sektor MSME berjumlah 23.12% daripada jumlah pembiayaan yang telah diagihkan. Peratusan ini masih di bawah keperluan minimum yang diberikan, iaitu portfolio minimum bagi sektor MSME mestilah pada 30%. Peluang besar untuk meningkatkan portfolio MSME melalui produk Micro KUR Syariah di BSI. Selain itu, berdasarkan data Bank Indonesia setakat September 2021, masih terdapat 69.5% Perusahaan Mikro yang belum menerima kemudahan pembiayaan daripada Bank (Ketua Jabatan Dasar Makroprudential Bank Indonesia, Juda Agung, 2021).

## LITERATURE REVIEW

### Pengetahuan

Pengetahuan adalah hasil rasa ingin tahu seseorang dalam mengesan objek tertentu. Penderiaan dilakukan oleh lima deria manusia, iaitu melalui deria penglihatan, bau, pendengaran, dan rasa. Kebanyakan pengetahuan manusia diperoleh melalui pendengaran dan penglihatan manusia. Pengetahuan adalah bidang yang sangat penting dalam membentuk tingkah laku manusia (Wijayanti, 2009).

Kamus Falsafah menjelaskan bahawa pengetahuan adalah proses kehidupan yang diketahui oleh manusia secara langsung dari kesedaran dirinya. Dalam kes ini, persepsi (subjek) mempunyai (objek) yang diketahui di dalamnya secara aktif supaya dia menyusun apa yang dia tahu menjadi entiti aktif.

Pengetahuan seseorang tentang objek mempunyai tahap yang berbeza. Menurut Notoadmodjo (2010) terdapat 6 tahap pengetahuan, iaitu:

1. Tahu (*Know*)

Mengetahui mengingati bahan yang telah dikaji sebelum ini, mengingatkan termasuk (ingat) spesifik dari semua bahan atau rangsangan yang diterima.

- a) Memahami (*Comprehension*)

Pemahaman adalah keupayaan untuk menerangkan objek yang diketahui dengan betul, dan dapat mentafsirkan bahan secara meluas.

- b) Aplikasi (*Aplication*)

Aplikasi adalah kemampuan untuk menggunakan bahan yang telah dipelajari dalam situasi atau keadaan sebenar.

c) Analisis (*Analysis*)

Analisis adalah kemampuan untuk menerangkan bahan atau objek ke dalam komponen, tetapi masih dalam struktur organisasi dan masih berkaitan dengan satu sama lain.

d) Sintesis (*Synthesis*)

Sintesis merujuk kepada kemampuan untuk meletakkan atau menyambung bahagian dalam keseluruhan baru.

e) Evaluasi (*Evaluation*)

Penilaian ini berkaitan dengan kemampuan untuk membuat penilaian bahan dan objek.

### Perbankan Syariah

Di Indonesia, perbankan Islam bermula dengan penubuhan Bank Muamalat Indonesia (BMI) dan Bank Pembiayaan Rakyat Syariah (BPRS) pada tahun 1992. Kewujudan bank-bank Islam telah meningkat selepas kemunculan Undang-undang No. 21 tahun 2008 mengenai perbankan Islam. Undang-undang menjadikan bank Islam berkembang kerana bank konvensional boleh membuka unit perniagaan syariah. Dengan pengubalan undang-undang ini, bank-bank konvensional amat dihargai dan mula menjalankan perniagaan syariah dengan membuka bank perdagangan syariah. (Ascarya, 2015).

Perbankan Islam adalah perbankan yang aktivitiya berasaskan syariah dan dalam aktivitiya tidak menggunakan sistem Riba. Perbankan Islam adalah institusi kewangan yang bukan sahaja mencari faedah material, tetapi juga dalam menjalankan kegiatannya mengikut Al-Quran dan Hadis.

Fungsi bank-bank Islam adalah seperti berikut:

1. Sebagai forum untuk mengumpul dana daripada masyarakat dalam bentuk simpanan (*Mudharabah*), dan akaun semasa (*Wadiah*), dan mengagihkannya kepada sektor sebenar yang benar-benar memerlukannya.
2. Sebagai tempat pelaburan untuk dunia perniagaan dengan menggunakan alat pelaburan mengikut undang-undang syariah.
3. Menyediakan pelbagai perkhidmatan kewangan berasaskan upah dalam kontrak wakil atau perjanjian pajakan.
4. Menyediakan perkhidmatan sosial seperti pinjaman kebajikan, zakat dan lain-lain dana sosial mengikut ajaran Islam (Arifin, 2007).

Bank-bank Islam mempunyai beberapa objektif seperti berikut:

1. Berusaha memperjuangkan konsep keadilan dalam sektor ekonomi.
  2. Untuk mengelakkan persaingan yang tidak adil antara institusi kewangan.
  3. Meningkatkan transaksi mengikut undang-undang Islam.
  4. Meningkatkan kualiti hidup rakyat.
- a) Mengekalkan kestabilan ekonomi monetari (Solihin, 2001).

### **Produk Bank Syariah**

Produk bank Islam muncul kerana ia berdasarkan operasi fungsi bank Islam. Dalam menjalankan operasinya, bank-bank Islam mempunyai 4 fungsi seperti berikut.

1. Sebagai pemegang amanah untuk melabur dana yang diamanahkan oleh pemegang akaun pelaburan berdasarkan prinsip perkongsian keuntungan mengikut dasar pelaburan bank;
2. Sebagai pengurus pelaburan dana yang dimiliki oleh pemilik dana / shahibul mal mengikut arahan pelaburan yang diterima pakai oleh pemilik dana;
3. Sebagai penyedia perkhidmatan trafik pembayaran dan perkhidmatan lain selagi ia tidak bercanggah dengan prinsip syariah; Dan
4. Sebagai pengurus fungsi sosial.

Empat fungsi operasi kemudiannya dikurangkan kepada produk bank Islam, yang boleh dikelompokkan secara meluas ke dalam produk pengumpulan dana (*Pembiayaan*), produk pengagihan dana (*Pinjaman*) dan produk perkhidmatan perbankan (*Perkhidmatan*).

#### **1. Produk Penghimpunan Dana (Funding)**

Produk pengumpulan dana bank Islam dilihat mampu menggerakkan dan melaburkan simpanan untuk pembangunan ekonomi secara adil supaya keuntungan yang adil dapat dijamin oleh semua pihak. Tujuan menggerakkan dana ini penting kerana Islam mengutuk sekeras-kerasnya penimbunan simpanan dan seruan penggunaan sumber kewangan yang produktif untuk mencapai matlamat sosioekonomi Islam. Dalam kes ini, bank-bank Islam tidak beroperasi berdasarkan prinsip kepentingan (riba), tetapi berdasarkan prinsip-prinsip yang selaras dengan undang-undang Islam, terutamanya wadi'ah (deposit), qard (pinjaman), mudharabah (perkongsian keuntungan), dan ijarah (Ascarya, 2015).

Produk pembiayaan dalam sistem perbankan Islam terdiri daripada:

- a) Giro: Wadi'ah Giro dan Mudharabah Giro;
- b) Simpanan: Simpanan Wadi'ah dan Simpanan Mudharabah;
- c) Deposit: Deposit Mudharabah.

## 2. Produk Penyaluran Dana (Lending)

Secara umumnya, produk pengagihan dana kepada masyarakat adalah dalam bentuk pembiayaan berdasarkan kontrak jual beli yang menghasilkan produk *murabahah*, salam dan *istishna*, berdasarkan kontrak pajakan yang menghasilkan produk dalam bentuk ijarah dan *ijarah muntahiyah bittamlik (ijarah wa iqtina)*, berdasarkan kontrak perkongsian keuntungan yang menghasilkan produk mudharabah, *Musharakah*, *Muzzaraah* dan *Musaqah* serta berdasarkan *perjanjian pinjaman sosial (Tabarru)* berupa *qardh* dan *qardh Al Hasan*.

## 3. Produk Jasa Perbankan (Service)

Produk perbankan Islam dalam bidang perkhidmatan adalah berdasarkan kontrak yang sudah diketahui dalam Islam iaitu *hawalah*, *wakalah*, *kafalah*, *sharf* dan *rahn*.

## Usaha Mikro

Dalam Undang-undang No. 20 tahun 2008 mengenai Perusahaan Mikro, Kecil dan Sederhana (PMKS), Perusahaan Mikro adalah perniagaan produktif yang dimiliki oleh individu dan / atau entiti perniagaan individu yang memenuhi kriteria untuk perusahaan mikro.

Di Indonesia, perusahaan mikro mempunyai potensi yang besar. Perusahaan mikro bersama-sama dengan perusahaan kecil dan sederhana yang sering dipanggil PMKS adalah kumpulan perniagaan yang mempunyai jumlah yang besar. Perniagaan mikro bukanlah perniagaan besar, tetapi perniagaan mikro boleh membawa perubahan besar kepada negara Indonesia kerana kewujudan mereka dapat meningkatkan pertumbuhan ekonomi negara, itulah sebabnya kerajaan Indonesia sangat prihatin terhadap kewujudan perniagaan mikro ini.

## METHODOLOGY

Dalam kajian ini, jenis penyelidikan yang digunakan adalah *penyelidikan lapangan* menggunakan kaedah penyelidikan kuantitatif. Kaedah penyelidikan yang digunakan adalah kuantitatif deskriptif, iaitu kaedah penyelidikan yang disusun untuk memberikan gambaran sistematik maklumat yang diperolehi daripada subjek dan objek (Sanusi, 2011:13).

## Subjek dan Objek Penyelidikan

### 1. Subjek Penyelidikan

Subjek kajian ini ialah Pelakon Perniagaan Mikro di Bandar Pekanbaru.

### 2. Objek Penyelidikan

Objektif kajian ini ialah Tahap Pengetahuan Pelaku Perniagaan Mikro mengenai produk bank Islam di Bandar Pekanbaru.

## Penduduk dan Sampel

### 1. Penduduk

Penduduk dalam kajian ini ialah Pelakon Perniagaan Mikro di Bandar Pekanbaru berjumlah 26,401 pelakon perniagaan mikro.

### 2. Sampel

Sampel dalam kajian ini menggunakan kaedah *Slovakia*.

$$n = \frac{N}{1 + (N \cdot e^2)}$$

Keterangan :

N = Populasi

n = Banyak Sampel

e = Taraf Kesalahan 10%

Dalam kajian ini jumlah penduduk (N) = 26,401 orang, dengan kadar ralat 10% maka saiz sampel :

$$\begin{aligned} n &= \frac{26.401}{1 + (26.401) \cdot (10\%)^2} \\ &= \frac{26.401}{1 + 26.401 \cdot 0,01} \\ &= \frac{26.401}{265,01} = 99,6 \text{ (dibundarkan kepada 100 orang)} \end{aligned}$$

## Sumber Data

### 1. Buku asas data

Data utama ialah data yang diperoleh terus ke lokasi atau responden. Dalam kajian ini, data primer diperolehi secara langsung daripada pengusaha perniagaan mikro di Bandar Pekanbaru dengan meminta untuk mengisi borang soal selidik.

### 2. Data sekunder

Data sekunder ialah data primer yang telah diproses dan dibentangkan sama ada oleh pengumpul data primer atau pihak lain, contohnya dalam bentuk jadual, jadual atau gambar rajah (Umar, 2014: 42). Data sekunder kajian ini adalah bahawa penyelidik mengambil dari beberapa buku, laman web dan contoh penyelidikan terdahulu yang berkaitan dengan kajian ini.

### Teknik Pengumpulan Data

Dalam mengumpul data penyelidikan ini, kaedah pengumpulan data yang digunakan adalah:

1. Soal selidik

Soal selidik adalah teknik pengumpulan data yang dijalankan dengan memberikan satu set soalan atau pernyataan bertulis kepada responden untuk menjawab (Sugiyono, 2011: 192). Bilangan soalan akan diambil dari setiap penunjuk pembolehubah. Soal selidik ini diberikan secara langsung kepada responden yang dalam kajian ini merupakan pelakon perniagaan mikro di Bandar Pekanbaru.

2. Dokumentasi

Dokumentasi adalah rekod peristiwa yang berlaku pada masa lalu. Borang ini boleh dalam bentuk dokumen, penulisan, lukisan atau melalui karya yang dibuat oleh orang lain (Sugiyono, 2011: 326). Dalam kajian ini, pengumpulan data dikumpulkan di Bandar Pekanbaru.

### Teknik Pengolahan Data

Pemprosesan data boleh dilakukan selepas semua data dikumpulkan dan dapat memberikan gambaran menyeluruh mengenai objek penyelidikan.

1. *Pengeditan*, iaitu data yang telah dikumpulkan semasa penyelidikan akan diperiksa dengan membetulkan data untuk mendapatkan data yang sesuai dan betul.
2. *Pengekodan* adalah dengan memberikan tanda kod kepada data yang dikategorikan sebagai sama.
3. *Tabulating* adalah cara menguruskan data kuantitatif supaya data mempunyai makna (Burhan Bungin, 2005: 175).

### Teknik Analisis Data

Kaedah yang digunakan dalam kajian ini adalah untuk menguruskan data statistik deskriptif, iaitu dengan jadual, gambar rajah dan peratusan. Dari data pengkapsulan semula, data kemudiannya diubah daripada data kualitatif kepada data kuantitatif dengan menjarangkan soal selidik. Dalam kajian ini penulis menggunakan skala *Likert* yang sering digunakan untuk mengukur sikap, tindak balas dan pandangan responden terhadap objek. Kemudian jawapan

responden kemudiannya dibandingkan dengan skor ideal untuk semua item dan dibentangkan pada kontinum. Makna kontinum adalah data statistik yang nombornya adalah satu siri nombor yang bersambung dari satu data ke data lain (Susetyo, 2010: 13).

## RESULT AND DISCUSSION

Berdasarkan hasil penyelidikan yang telah dijalankan, diketahui bahawa tahap pengetahuan penggiat perniagaan mikro terhadap produk bank Islam di Bandar Pekanbaru mempunyai tafsiran yang mencukupi dengan skor 58%. Ini dapat dilihat daripada data soal selidik yang menunjukkan bahawa masih terdapat beberapa aspek produk bank Islam yang mempunyai tahap pengetahuan yang rendah.

Dalam soal selidik no. 1 hingga 4 dimensi tahu, semua responden penyelidikan menjawab lebih banyak tauhu dengan peratusan 40%. Oleh itu, dapat disimpulkan bahawa pelaku perniagaan mikro tahu apa yang dimaksudkan oleh bank Islam secara umum.

Dalam soal selidik no. 5 hingga 7 dimensi pemahaman, masih terdapat ramai responden yang menjawab tidak mengetahui dengan peratusan sebanyak 47%. Dalam dimensi pemahaman pengusaha perniagaan mikro di Bandar Pekanbaru, kebanyakannya tidak memahami jenis produk *pembiayaan*, produk pinjaman *bank Islam*, dan *produk perkhidmatan bank Islam*.

Tambahan pula, dalam soal selidik no. 8 hingga 10 dimensi aplikasi dengan peratusan 70% dijawab tidak pernah. Dalam soal selidik no. 8, terdapat 59 orang yang tidak pernah menyimpan di sebuah bank Islam. Dalam soal selidik no. 9, terdapat 74 orang yang tidak pernah melakukan pembiayaan atau pinjaman modal di bank-bank Islam. Dalam soal selidik no. 10, terdapat 77 orang yang tidak pernah menggunakan produk perkhidmatan bank Islam. Oleh itu, dapat disimpulkan bahawa masih terdapat banyak peniaga mikro yang tidak pernah menyimpan, *menggunakan produk perkhidmatan*, dan membuat pembiayaan di bank-bank Islam.

Berdasarkan soal selidik no. 11 dan 12 dimensi analisis, semua responden menjawab lebih banyak dengan peratusan sebanyak 52%. Oleh itu, dapat disimpulkan bahawa pelaku perniagaan mikro telah dapat membezakan antara perbankan Islam dengan perbankan Islam dan perbankan konvensional dan pemain perniagaan mikro sudah tahu bahawa perbankan Islam lebih dipercayai daripada perbankan konvensional.

Berdasarkan soal selidik no. 13 dimensi sintesis, responden menjawab lebih banyak penolakan dengan peratusan sebanyak 54%. Jadi dapat disimpulkan bahawa masih ramai

penggiat perniagaan mikro yang tidak dapat menjelaskan produk bank Islam dalam bahasa mereka sendiri.

Diikuti dengan soal selidik no. 14 dimensi sintesis, responden menjawab lebih tidak pernah dengan peratusan sebanyak 56%. Oleh itu, dapat disimpulkan bahawa masih terdapat banyak peniaga mikro yang tidak pernah menceritakan tentang produk bank Islam kepada rakan / keluarga / saudara mara.

Kemudian dalam soal selidik no. 15 dan 16 dimensi penilaian, kebanyakan responden menjawab secara afirmatif dengan peratusan sebanyak 49%, kebanyakan responden menjawab minat dengan peratusan sebanyak 43%. Oleh itu, dapat disimpulkan bahawa bank-bank Islam boleh menjadi penyelesaian bagi perniagaan mikro dalam membangunkan perniagaan mereka dan pemain perniagaan mikro menyatakan minat untuk menggunakan produk bank Islam.

## **CONCLUSION**

Berdasarkan hasil perbincangan mengenai tahap pengetahuan peniaga mikro produk bank Islam di Bandar Pekanbaru yang telah diproses melalui jawapan responden dengan populasi seramai 26,401 orang dengan sampel seramai 100 orang dari 12 daerah di Bandar Pekanbaru. Oleh itu, dapat disimpulkan bahawa tahap pengetahuan pengusaha perniagaan mikro mengenai produk bank Islam di Bandar Pekanbaru berada dalam lingkungan 41-60% pada tahap "Cukup" dengan peratusan sebanyak 58%. Ini bermakna tahap pengetahuan penggiat perniagaan mikro mengenai produk bank Islam di Bandar Pekanbaru adalah peniaga mikro yang tahu bank Islam tidak semua tahu produk bank Islam dan hanya mengenali bank Islam secara umum.

## REFERENCES

- Arifin, Zainul. (2007). *Teori Kewangan dan Pasaran Modal*. Yogyakarta: Ekonisia.
- Ascarya. (2015). *Akad dan Produk Bank Syariah Cetakan Ke-5*. Jakarta: Rajawali Pers.
- Bungin, Burhan. (2005). *Metodologi Penyelidikan Kuantitatif edisi kedua*. Jakarta: Kencana.
- Notoatmodjo, Soekidjo. (2010). *Teori dan Aplikasi Promosi Kesehatan*. Jakarta: Rineka Cipta.
- Sanusi, Anwar. (2011). *Metodologi Penyelidikan Perniagaan*. Jakarta: Salemba Empat.
- Solihin, Fauzi. (2001). *Mengenali bank-bank "Syariah" untuk institusi kewangan untuk orang ramai*. Jakarta: Universitas Bina Nusantara.
- Sugiyono. (2011). *Statistik Penyelidikan*. Bandung: Alfabeta
- Susetyo, Budi. (2014). *Statistik Analisis Data Penyelidikan*. Bandung: PT. Refika Admita.
- Umar, Husein. (2014). *Kaedah Penyelidikan untuk Tesis dan Tesis Perniagaan*. Jakarta: Rajawali Pers.
- Wijayanti. (2009). *Sains dan Kelakuan*. Bandung: Rineka Cipta.